

Polska – Ukraina. Relacje gospodarcze

Podstawy formalno-prawne

Po rozpadzie ZSRR otworzył się nowy rozdział w stosunkach między Polską a Ukrainą w warunkach zmieniającego się globalnego otoczenia geopolitycznego, które warunkowało m. in. interesy i potencjał regionu Europy Środkowej i Wschodniej oraz państw, które budowały relacje bilateralne oraz multilateralne i tworzyły struktury regionalne. Pomimo wielu trudności politycznych, braku zaufania i doświadczenia współdziałania ze względu na przynależność do różnych bloków ideologicznych, politycznych, gospodarczych, reprezentanci władz obu państw od początku podkreślali wagę kontaktów handlowych w rozwoju stosunków dobrosąsiedzkich, tym bardziej, że po 1991 roku Polska dla Ukrainy była drugim po WNP partnerem handlowym. Jedną z pierwszych umów dwustronnych zawartych pomiędzy Rządem Rzeczypospolitej Polskiej i Rządem Ukrainy była umowa o handlu i współpracy gospodarczej podpisana w Warszawie 4 października 1991 roku¹. Określała ona możliwości realizacji tejże współpracy poprzez wymianę przedstawicieli handlowych, powoływanie i tworzenie wspólnych instytucji i przedsięwzięć, wymianę doświadczenia specjalistów oraz doradztwo, wspólne prace naukowo-badawcze oraz organizację imprez, wystaw i targów. Postanowienia dokumentu określały formę wzajemnych rozliczeń, zasady kooperacji na poziomie regionalnym, formę bezpośrednich kontaktów przedsiębiorców. Polska i Ukraina przyznały sobie klauzulę najwyższego uprzywilejowania w zakresie ceł, podatków i formalności dotyczących importu i eksportu towarów i usług. W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej umowa ta utraciła moc obowiązującą z dniem 30 kwietnia 2004². Kolejnym dokumentem, tworzącym ramy prawne współpracy gospodarczej, była Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy o współpracy gospodarczej

¹ *Угода між Урядом України і Урядом Республіки Польщі про торгівлю та економічне співробітництво, від 04.10.1991, Документ 616_019, Кабінет Міністрів України, http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/616_019 [25.09.2021].*

² *Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 11 października 2005 r. o utracie mocy obowiązującej umów normujących stosunki handlowe oraz umów gospodarczych zawierających postanowienia odsyłające do umów normujących stosunki handlowe w związku z przystąpieniem Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej, M.P. 2005, nr 064 poz. 885.*

podpisana w Kijowie w dniu 4 marca 2005 roku³. Przewidywała ona (artykuł 1) intensyfikację dwustronnych stosunków gospodarczych w sferze inwestycji, innowacji i finansowania przedsięwzięć gospodarczych, rozbudowę infrastruktury w dziedzinie transportu i systemów transportu nośników energii, rozwój międzyregionalnej współpracy gospodarczej⁴. Chęć uregulowania relacji gospodarczych świadczyła o pragmatycznym podejściu obu stron do zawierania porozumień mających na celu wzmacnianie potencjału społeczno-gospodarczego obu państw. Przy czym zdecydowanie słabsze stanowisko zajmowała Ukraina, na której ciążyły powiązania i uzależnienie gospodarcze od Rosji, pomimo tego, że dochody narodowe Polski i Ukrainy w pierwszych latach współpracy były niemal na tym samym poziomie.

Proces instytucjonalizacji kontaktów gospodarczych na poziomie rządowym rozpoczął się w lutym 1993 roku w Krakowie, gdzie podczas Polsko-Ukraińskiego Forum Gospodarczego powołano Polsko – Ukraińską Komisję Mieszaną ds. Handlu i Współpracy Gospodarczej (pierwsze posiedzenie – marzec 1993 roku). Następnie na mocy umowy o współpracy gospodarczej z 2005 roku powołano Polsko – Ukraińską Komisję Międzyrządową do spraw Współpracy Gospodarczej, która pozostaje najważniejszym mechanizmem wspierania współpracy gospodarczej. Zadaniem Komisji jest przygotowywanie propozycji dalszego rozwoju relacji dwustronnych na podstawie zidentyfikowanych problemów i wyzwań ograniczających ich rozwój i opracowywanie odpowiednich działań w celu eliminacji barier współpracy⁵. W jej ramach utworzono grupy robocze ds. handlu i inwestycji, współpracy w sektorze paliwowo-energetycznym, współpracy w dziedzinie turystyki, rynków finansowych, współpracy w dziedzinie transportu, weterynarii, standaryzacji w rolnictwie, współpracy w zakresie wykorzystania przestrzeni kosmicznej, informacji geoprzestrzennej. Pierwsze posiedzenie Komisji odbyło się w Kijowie 15 listopada 2006 roku, ostatnie (dotychczas) 29 kwietnia 2021 roku (zob. tabela 1). Przerwy w posiedzeniach wynikały z ochłodzenia stosunków politycznych między Polską a Ukrainą. Stopniowe zwiększanie wymiany tworzyło zapotrzebowanie na ściśle regulacje o charakterze sektorowym, co z kolei wymagało konsolidacji wysiłków wielu resortów, jednostek samorządu terytorialnego, instytucji i podmiotów gospodarczych po obu stronach granicy polsko-ukraińskiej.

³ *Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy o współpracy gospodarczej*, M.P. 2006, nr 59 poz. 628.

⁴ *Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy o współpracy gospodarczej, sporządzona w Kijowie dnia 4 marca 2005 r.*, M.P. 2006. 59.628.

⁵ Art. 5. Komisję powołano poprzez zmianę nazwy oraz poszerzenie zakresu kompetencji funkcjonującej od 1993 roku Polsko-Ukraińskiej Komisji Mieszanej ds. Handlu i Współpracy Gospodarczej, która została utworzona na mocy Umowy między Rządem RP a Gabinetem Ministrów Ukrainy o handlu i współpracy gospodarczej podpisanej 4 października 1991 roku.

Tabela. Posiedzenia Polsko-Ukraińskiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Gospodarczej

Posiedzenia	Data
I	15 listopada 2006
II	19-20 marca 2008
III	19 czerwca 2009
IV	29 września 2010
V	18 maja 2012
VI	21 kwietnia 2017
VII	29 kwietnia 2021

Źródło: opracowanie własne, stan na 30.10.2021r.

W pracach Komisji uczestniczy Polsko-Ukraińska Izba Gospodarcza, założona w 1992 roku. Celem działalności Izby jest rozwój i promocja bilateralnej współpracy biznesowej. W ramach Polish Business Center w Kijowie i Ukrainian Business Center w Warszawie, Izba kompleksowo wspiera przedsiębiorców polskich inwestujących na Ukrainie i przedsiębiorców ukraińskich działających w Polsce. Obecnie działa 22 przedstawicielstwa regionalne na terenie Polski i Ukrainy. O rosnącym potencjale Ukrainy we współpracy gospodarczej z Polską, (jako najbliższym partnerem wśród państw członkowskich UE), świadczy otwarcie przedstawicielstwa Polsko-Ukraińskiej Izby Gospodarczej w Łodzi⁶. Rynkowe bariery formalne i administracyjne po obu stronach granicy monitoruje Polsko-Ukraińskie Centrum Analiz Rynkowych.

Wymiana handlowa i współpraca inwestycyjna

Obroty handlowe między Polską a Ukrainą w 2020 roku wyniosły 8,3 mld USD (wzrost o 3,4% r/r) i od załamania z 2014/2015 utrzymują pozytywną dynamikę wzrostową⁷. Przy czym od 1991 roku bilans handlowy po stronie polskiej pozostaje dodatnim. W 2019 roku Ukraina zajęła 8 miejsce wśród państw z największym dodatnim saldem wymiany handlowej Polski. Dla Ukrainy saldo wymiany handlowej z Polską jest ujemne, a eksport ma raczej charakter surowcowy. Celem, który stawiają sobie oba państwa w kwestii handlu jest przekroczenie poziomu 10 mld USD wzajemnych obrotów w ciągu 2-3 najbliższych lat. Niewątpliwie

⁶ *Uroczyste otwarcie Przedstawicielstwa Polsko-Ukraińskiej Izby Gospodarczej w Łodzi*, <https://www.pol-ukr.com/uroczyste-otwarcie-przedstawicielstwa-polsko-ukrainskiej-izby-gospodarczej-w-lodzi/> [28.10.2021].

⁷ *Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego 2021*, Główny Urząd Statystyczny, s. 105, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/roczniki-statystyczne/roczniki-statystyczne/rocznik-statystyczny-handlu-zagranicznego-2021,9,15.html>. Według danych Państwowej Służby Statystyki Ukrainy obroty handlowe wyniosły 8,9 mld USD, www.ukrstat.gov.ua.

intensyfikacji współpracy gospodarczej służył negatywny trend obrotów handlowych Ukrainy z Rosją (zerwanie powiązań handlowych z Rosją przyczyniło się do przesunięcia handlu w kierunku państw UE, w tym Polski) oraz implementacja (od 2014 roku) umowy stowarzyszeniowej Ukrainy z UE, a od 2016 roku także umowy o strefie wolnego handlu UE - Ukraina (umowa DCFTA – Deep and Comprehensive Free Trade Area). Jednak 5-letni okres współpracy w ramach DCFTA okazał się być zbyt krótki, aby wykorzystać jej potencjał. Polska pozostaje bardziej ważnym partnerem handlowym dla Ukrainy (trzecim w 2020 roku po Chinach i Niemczech, wyprzedzając tym samym Federację Rosyjską), niż Ukraina dla Polski (14 miejsce w rankingu odbiorców polskich towarów; 21 miejsce wśród państw eksportujących do Polski). Kluczowe we współpracy gospodarczej stają się projekty zapewniające bezpieczeństwo i niezależność energetyczną Polski i Ukrainy, ale także regionu Europy Środkowej i Wschodniej (np., budowa polsko-ukraińskiego interkonektora gazowego, przedłużenie rurociągu Odessa-Brody do Polski (Adamowo), rozbudowa infrastruktury umożliwiającej dostawę surowca poprzez terminale regazyfikacyjne w Świnoujściu i Gdańsku, infrastruktura zielonej energetyki, wydobywanie gazu przez PGNiG i Naftogaz etc).

We współpracy inwestycyjnej Polski i Ukrainy występuje dysproporcja na rzecz inwestycji polskich na Ukrainie. Wolumen BIZ Polski na Ukrainie jest 6,5 razy większy od wolumenu BIZ Ukrainy w Polsce. Polska jest zainteresowana udziałem w procesie przekształceń strukturalnych (m.in. w prywatyzacji), który trwa na Ukrainie. Dla Ukrainy Polska pozostaje kluczem do wejścia na rynek europejski⁸, chociaż coraz więcej przedsiębiorstw ukraińskich lokuje swoje inwestycje w państwach Europy Zachodniej, poszukując możliwości zbytu towarów na większym rynku. Ten trend niewątpliwie będzie utrzymywać w przyszłości ze względu m. in. na planowane podpisanie porozumienia w sprawie zgodności i dopuszczalności ukraińskich towarów na rynek UE w 2022 r.

Według danych szacunkowych Państwowej Służby Statystyki Ukrainy w 2020 roku polskie przedsiębiorstwa zainwestowały na Ukrainie 712 mln USD (7 miejsce wśród państw UE i 10 miejsce globalnie). Oznacza to 2,6% wzrost skumulowanej wartości polskich inwestycji (o 18,3 mln USD) przy jednoczesnym 12% spadku ogólnego wolumenu BIZ na Ukrainie (o 434 mln USD). Najwięcej inwestycji odnotowano w przemyśle – ok. 50%, szczególnie w przetwórstwie przemysłowym; ubezpieczeniach i finansach – 26%, handlu

⁸ *Notatka gospodarcza 2021 – Ukraina*, Departament Handlu i Współpracy Międzynarodowej, Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii, <https://www.gov.pl/attachment/ccbde7eb-7729-4b75-b180-33565cfb9727> [28.10.2021].

hurtowym i detalicznym łącznie z naprawą pojazdów i motocykli – 10,7%, produkcji rolnej – 6,4%⁹ (są to przeważnie inwestycje w formie udziałów kapitałowych i reinwestycje zysków).

Według danych NBP występuje tendencja dezinwestycji ukraińskich (wycofania się inwestorów bezpośrednich)¹⁰, w 2020 roku nastąpił odpływ inwestycji, oprócz inwestycji w dłużne instrumenty finansowe, na poziomie -508,9 mln USD. Stanem na koniec 2019 roku inwestycje ukraińskie w Polsce wyniosły 8,1 mln USD (0,1% od ogółu ukraińskich BIZ), w tym w przemysł – 36,4%, usługi pocztowe, finansowe, ubezpieczeniowe i oświatowe – 37%, budowę maszyn – 21,2%, handel hurtowy i detaliczny łącznie z naprawą pojazdów i motocykli – 23,5%. Przy czym wartość polskich BIZ na Ukrainie jest mniejsza niż wartość przekazów pieniężnych Ukraińców pracujących w Polsce. Zwiększa się jednak obecność i popularność marek ukraińskich na rynku polskim (produkty pochodzące z importu z Ukrainy), m. in. poprzez zwiększenie populacji Ukraińców pracujących, studiujących i mieszkających w Polsce. W 2020 roku w Polsce liczba obywateli Ukrainy prowadzących indywidualną działalność gospodarczą (5961 osób) zwiększyła się o 22%. Według danych ZUS Ukraińcy stanowią 25% ogółu cudzoziemców pracujących na własny rachunek¹¹.

Migracje Ukraińców do Polski

Nie sposób nie odnieść się do niezwykle istotnej z punktu widzenia gospodarek polskiej i ukraińskiej migracji zarobkowej Ukraińców do Polski. Zwiększony napływ migrantów zarobkowych z Ukrainy do Polski zaobserwowano na przełomie 2013/2014, przy czym część z nich nie była rejestrowana oficjalnie u pracodawców i nie była objęta systemem składek społecznych, systemem podatkowym, ani systemem ochrony zdrowia. W ciągu 7 lat liczba Ukraińców w Polsce wzrosła prawie siedmiokrotnie. Ukraińcy stanowią największą grupę narodowościową wśród cudzoziemców pracujących w Polsce. Polska jest najchętniej wybierana przez ukraińskich migrantów zarobkowych, zarówno tych doświadczonych, jak i początkujących. W 2019 roku rynek pracy otworzył się dla ok. 1,5 mln obywateli Ukrainy, którzy wytwarzali ok. 1% PKB rocznie¹². Geograficznie przeważali wciąż pracownicy z

⁹ *Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Польщею*, Посольство України в Республіці Польща, <https://poland.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/229-torgovelyno-jekonomichne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-polysheju> [28.10.2021].

¹⁰ *Inwestycje bezpośrednie – zagraniczne*, <https://www.nbp.pl/home.aspx?f=/publikacje/zib/zib.html> [28.10.2021].

¹¹ O. Trofimchuk, *Więcej ukraińskich przedsiębiorców*, <https://edialog.media/2021/01/26/wiecej-ukrainskich-przedsiębiorcow/> [28.10.2021].

¹² Według szacunków GUS 31 grudnia 2019 r. w Polsce mieszkało 2 106 101. Większość z nich stanowili obywatele Ukrainy. Było ich 1 351 418. Przy ustalaniu liczby cudzoziemców zamieszkujących Polskę wykorzystał 9 rejestrów: PESEL, UdSC, ZUS, KEP, MRPIPS, MNISW, MEN, KRUS i NFZ, <https://stat.gov.pl>.

zachodniej i centralnej części (ok. 72%), chociaż od 2013 roku rosła liczba pracowników ze wschodu Ukrainy (28%), którzy rezygnują z rosyjskiego rynku pracy. Zdecydowana większość przebywała w Polsce nie dłużej niż 3 miesiące¹³ i pracowała przeważnie w najbardziej rozwiniętych województwach – mazowieckim, wielkopolskim, dolnośląskim etc¹⁴. Na koniec 2020 roku 532,5 tys. osób pochodzących z Ukrainy było zarejestrowanych w ZUS, czyli trzech na czterech pracujących w Polsce obcokrajowców pochodziło z Ukrainy¹⁵. W konsekwencji pandemii COVID-19 napływ imigrantów został zahamowany (w ciągu miesiąca po wprowadzeniu pierwszego lockdown'u na przełomie marca/kwietnia 2020 roku liczba ubezpieczonych pracowników z Ukrainy zmniejszyła się o 36 tys., tj. o ok. 7%), ale osoby mające wcześniejsze doświadczenia migracyjne w większości pozostały w Polsce i częściej niż to miało miejsce w przeszłości deklarowały chęć pozostania w Polsce w kolejnych latach¹⁶. W dniu 18 listopada 2021 roku Sejm uchwalił nowelizację ustawy o cudzoziemcach, która ma usprawnić legalizację pobytu cudzoziemców w Polsce, szczególnie poprawić kwestie legalizacji dostępu cudzoziemców do polskiego rynku pracy, m.in poprzez skrócenie czasu oczekiwania na wydanie zezwolenia, zmniejszenie liczby wymaganych dokumentów niezbędnych do udzielenia zezwolenia na pobyt, ujednoczenie praktyk urzędowych w tym zakresie¹⁷.

Migranci przyczyniają się także do rozwoju gospodarki Ukrainy. Według Banku Światowego strumienie przekazów pieniężnych na Ukrainę w 2019 roku wyniosły ok. 16 mld dolarów (według Narodowego Banku Ukrainy – 12 mld dolarów), czyli ponad 10% PKB, w tym z Polski 3,8 mld dolarów. Przy czym na przestrzeni ostatnich 5 lat wartość transferów pieniężnych ukraińskich migrantów z Polski wzrosła trzykrotnie. Jest to tylko część pieniędzy, które zostały przekazane za pośrednictwem banków i instytucji finansowych, natomiast należy

¹³ M. Drabczuk, *Ukraińscy migranci zarobkowi na polskim (nie)pewnym rynku pracy*, Instytut Europy Środkowej, „Komentarze IEŚ” 2020, nr 210, <https://ies.lublin.pl/komentarze/ukrainscy-migranci-zarobkowi-na-polskim-niepewnym-ryнку-pracy/> [1.11.2021].

¹⁴ *Badanie NBP: potencjał dalszego rozwoju imigracji z Ukrainy jest ograniczony*, <https://businessinsider.com.pl/finanse/makroekonomia/imigracja-zarobkowa-z-ukrainy-do-polski-badanie-nbp-wklad-imigracji-do-wzrostu-pkb/rtl9pe3> [1.11.2021].

¹⁵ *Cudzoziemcy w polskim systemie ubezpieczeń społecznych*, Departament Statystyki i Prognoz Aktuariatnych, https://www.zus.pl/documents/10182/2322024/Cudzoziemcy+w+polskim+systemie+ubezpiecze%C5%84+spo%C5%82ecznych+-+wydanie+2021_v2.pdf/235779ba-d43e-6dcf-4540-6352eeef697f [1.11.2021].

¹⁶ *Imigranci w polskiej gospodarce – raport z badań ankietowych*, Departament Statystyki NBP, Warszawa 2020, <https://www.nbp.pl/publikacje/migracyjne/imigranci-vii2020.pdf> [1.11.2021].

Populacja cudzoziemców w Polsce w czasie COVID-19, Główny Urząd Statystyczny, <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/kapital-ludzki/populacja-cudzoziemcow-w-polsce-w-czasie-covid-19,12,1.html> [1.11.2021].

¹⁷ *Sejm uchwalił nowelę mającą usprawnić legalizację pobytu cudzoziemców w Polsce*, <https://www.wnp.pl/parlamentarny/wydarzenia/sejm-uchwalil-nowele-majaca-usprawnic-legalizacje-pobytu-cudzoziemcow-w-polsce,174464.html> [18.11.2021].

brać pod uwagę, że co najmniej taka sama wielkość pieniędzy została przewieziona osobiście lub przekazana przez znajomych czy członków rodziny¹⁸. Migranci z Ukrainy stanowią wyzwanie dla własnego państwa, które również zмага się z niedoborem kadr, mimo powrotu części emigrantów w dobie pandemii COVID-19. Władze w Kijowie wielokrotnie deklarowały chęć ograniczenia wyjazdów obywateli, jednak kwestie migracyjne w dyskursie politycznym pojawiały się na marginesie innych, ważniejszych problemów. W 2019 roku prezydent Wołodymyr Zełenski zapowiedział realizację ambitnego planu utworzenia 200 tys. miejsc pracy w 2020 roku i 1 mln w ciągu całej kadencji, a wcześniej w 2017 roku powstała strategia polityki migracyjnej Ukrainy do 2025, zakładająca powrót migrantów oraz ich reintegrację w społeczeństwie ukraińskim. Przed pandemią COVID-19, biorąc pod uwagę rosnące wynagrodzenia na Ukrainie oraz umacniającą się hrywnę, prognozowano, że wskaźnik migracji netto dla Ukrainy będzie dodatni, co oznaczałoby więcej powrotów niż wyjazdów z państwa. Jednak biorąc pod uwagę stan gospodarki Ukrainy i destabilizację ekonomiczną wschodnich terenów przemysłowych Ukrainy, sytuacja nie wygląda optymistycznie (nawet po zwiększeniu wynagrodzenia minimalnego począwszy od 2021 roku do 6000 hrywien (ok. 800 zł), zarobki pozostają niewspółmierne z kosztami życia i motywują do poszukiwania pracy za granicą). Pomimo malejącej dysproporcji pomiędzy zarobkami w Polsce i na Ukrainie (5 lat temu Ukraińcy w Polsce zarabiali 5 razy więcej, niż wynosiło średnie wynagrodzenie ukraińskie, w 2019 roku już tylko 2,5 razy więcej), wiele migrantów wybiera pozostanie w Polsce, państwie członkowskim UE, wskazując jako powód migracji niskie zarobki, niestabilność polityczną, korupcję lub brak wakatów w miejscu zamieszkania.

Migranci ukraińscy stali się „brakującym ogniwem” na polskim rynku pracy i zazwyczaj są mile widziani zarówno przez pracodawców, jak i społeczeństwo polskie. Zgodnie z badaniami 52% Polaków deklaruje sympatię wobec Ukraińców, 36% traktuje z obojętnością, a tylko 12% czuje niechęć wobec Ukraińców. Ponad 80% respondentów mogliby mieć/mają Ukraińców wśród znajomych, sąsiadów czy współpracowników; 58% zgodziłoby się, by osoba z Ukrainy została ich partnerem życiowym¹⁹.

¹⁸ K. Falkowski, *Polsko-ukraińskie stosunki gospodarcze w latach 2010 – 2019, ze szczególnym uwzględnieniem migracji zarobkowej*, [w:] *Polska. Raport o konkurencyjności 2021. Bilateralna współpraca gospodarcza a przewagi konkurencyjne*, pod red. A. M. Kowalski, M. A. Weresa, Warszawa 2021, s. 223- 245.

¹⁹ *Stosunek Polaków do Ukraińców*,

http://fnope.org.pl/dokumenty/2019/03/Stosunek%20Polak%C3%B3w%20do%20Ukrai%C5%84c%C3%B3w_Havas%20Media%20Group.pdf [2.11.2021].

Podsumowanie

Współpraca gospodarcza od trzech dekad pozostaje przykładem efektywnego wykorzystania możliwości, jakie stwarza partnerstwo strategiczne Polski i Ukrainy. Jest ona niewątpliwie poddawana wpływom przemian politycznych wewnątrz obu państw, ale także zmianom zachodzącym w ich otoczeniu geopolitycznym. Istotną barierą na drodze do większego zaangażowania Polski i Ukrainy w wykorzystanie potencjału relacji gospodarczych, pozostaje asymetria warunków rozwoju społeczno-gospodarczego obu państw. W relacjach bilateralnych pozostaje szereg trudności związanych z granicą, polsko-ukraińską, m.in. infrastruktura graniczna i patologiczne zjawiska gospodarcze na granicy polsko-ukraińskiej; bariery biurokratyczne i celne utrudniające rozwój współpracy B2B; niewystarczająca płynność ruchu granicznego i długi czas oczekiwania w punktach granicznych; łamanie praw podróźnych, szczególnie prawa do poszanowania godności ludzkiej zgodnie z postanowieniami Europejskiej Karty Praw Podstawowych etc. Szczególnej uwagi wymaga także współpraca przemysłów obronnych, licząc się z możliwością eskalacji działań destabilizujących ze strony Federacji Rosyjskiej. Władze obu państw są świadome istoty współpracy gospodarczej na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa (energetycznego, klimatycznego etc.). Należałoby rozważyć możliwość skonsultowania oczekiwań i ambicji gospodarczych, co pozwoliłoby na zdiagnozowanie płaszczyzn i obszarów współdziałania Polski i Ukrainy w kontekście wielostronnych powiązań gospodarczych w Europie Środkowej, ze szczególnym uwzględnieniem ekspansji gospodarczej Chin w regionie (m. in. wspólnej obecności w łańcuchach logistycznych w celu minimalizacji kosztów i strat spowodowanych ekspansją) oraz agresji ekonomicznej Federacji Rosyjskiej (poprzedzanej zazwyczaj dezinformacją oraz narracją antypolską i antyukraińską). Należy również wyeliminować przejawy ambiwalentności i rozbieżności w deklaracjach i realizacji współpracy, gdyż relacje strategiczne Polski i Ukrainy, w szerszej konfiguracji z partnerami regionalnymi, są ważną składową układanki geopolitycznej.